

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 Vtrum omnis passio animæ sit mala moraliter.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](#)

*Super titulum quæst.
uiginti quarta.*

ARTICVLVS PRIMVS.

*Vtrum bonum & malum morale possit
in passionibus animæ inueniri.*

ARTICVLVS II.

*Super questionis ui-
gesmaquarta arti-
culum secundum.*

Cura t.i.q.24. ad
uertere, quod qd
superius tra-
ctatum fuit de actib.
propriis hominiis,
modo uero de com-
munib., ideo duo
trafactus de bonitate
& malitia moralis
etiam extra uolunta-
tem oportuit facere.
q.12.ar.2.ad
1. & ar.3.co.
In prafat
non procul
a fine. to. 5.

*Cap. 4. non
proca fine
q.22.

*c.5.12.5.

c.7. polt me
& c.9. 10.5.

9.19.42.3.

D.22.8.

cult.

AD PRIMVM sic proceditur.
Viderur, qd nulla passio ani-
mæ sit bona, uel mala moraliter.
Bonum enim & malum morale
est proprium hominiis: mores.n.
propriæ dicuntur humani, ut* Am
brosius dicit super Lucam, sed
passiones non sunt propriæ ho-
minum, sed sunt etiam aliis ani-
malibus communes. ergo nulla
passio animæ est bona, uel mala
moraliter. ergo omnis passio ani-
mæ moraliter mala est.

¶ 2 Præt. Bonum, uel malum ho-
minis est secundum rationem es-
se, uel præter rationem esse, ut Dio-
n. 4.c.de* diui.no. sed passio-
nes animæ non sunt in ratione,
sed in appetitu sensitivo, ut supra
dictum est. ergo non pertinet
ad bonum, uel malum hominiis,
quod est bonum morale.

¶ 3 Præt. Philosophus dicit in 2.
*Ethic. quod passionibus neque laudamur neque
uituperamur, sed secundum bona & mala moralia
laudamur & uituperamur. ergo passiones non sunt
bonæ, uel mala moraliter.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit in 14. de† ciuii.
Dei, de passionibus animæ loquens, Mala sunt ista
si malus est amor: bona, si bonus.

RESPON. Dicendum, qd passiones animæ dupli-
citer possunt considerari, Vno modo, secundum se,
Alio modo, secundum quod subiacent imperio ra-
tionis, & voluntatis. Si igitur secundum se conside-
rentur, prout scilicet sunt motus quidam irrationa-
lis appetitus, sic non est in eis bonum, uel malum mo-
rale, quod dependet a ratione, ut supra dictum est.
Si autem considerentur secundum quod subiacent
imperio rationis & voluntatis, sic est in eis bonum,
uel malum morale. Propinquior enim est appetitus
sensitivus ipsi rōni & voluntati, qd membra exterio-
ra, quorum tamē motus & actus sunt boni, uel
mali moraliter, secundum quod sunt uoluntarii: un-
de multo magis, & ipsæ passiones secundum quod
sunt uoluntariae, possunt dici bonæ, uel mala mor-
aliter. Dicuntur autem uoluntariae, uel ex eo quod a
uoluntate imperantur, uel ex eo quod a uoluntate nō
prohibentur.

AD PRIMVM ergo dicendum, qd istæ passiones secu-
dum se consideratae, sunt communes hominibus,
& animalib. aliis, sed secundum quod a ratione im-
perantur, sunt propria hominibus.

ADS CVNDVM dicendum, quod etiam inferio-
res uires appetitiæ dicuntur rationales, secundum
quod participant aliqualiter rationem, ut dicitur in
primo Ethicorum.*

ADS TERTIVM dicendum, quod Philosophus
dicit, quod non laudamur, aut uituperamur secun-
dum passiones absolute consideratas, sed non remo-
uet, quin possint fieri laudabiles, uel uituperabiles se-
cundum quod a ratione ordinantur. unde subdit,
Non enim laudatur, aut uituperatur qui timet, aut
irascitur, sed qui aliqualiter, id est secundum rationem,
uel præter rationem.

ADS CVNDVM sic proce-
ditur. Videlur, qd oēs pas-
siones animæ sunt male moraliter.
Dicit .n. Augu.9.de* ciui. Dei,
quod passiones animæ quidam uo-
cant mōrbos, uel perturbationes
animæ, sed omnis mōrbus, uel p-
turbatione animæ est aliquid malum
moraliter. ergo omnis passio ani-
mæ moraliter mala est.

B¶ 2 Præt. Damas. dicit, qd operatio
quidam que secundum naturam, mo-
tus est, passio uero qua præter na-
turam, sed qd est præter naturam, in
motibus animæ, hēt rationē pec-
cati & mali moralis. unde ipse ali-
bi dicit, qd diabolus uersus ē ex eo
quod est secundum naturam, in id
qd est pter naturam. ergo huiusmo-
di passiones sunt male moraliter.
¶ 3 Præt. Omne qd iducit ad peccatum,
hēt rōnem mali, sed hu-
iusmodi passiones inducent ad
peccatum. Vnde Ro.8. dicuntur
passiones peccatorum. ergo uide-
tur quod sunt mala moraliter.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit in 14. de* ciuii.
Dei, qd rectus amor oēs istas affectiones rectas
habet. Metunt enim peccare, cu-
piunt perseverare, dolent in pecc-
atis, gaudent in operibus bonis.
RESPON. Dicendum, quod circa haec questionem diversa fuit
sententia Stoicorum, & Peripateticorum. Nam Stoici dixerunt,
omnes passiones esse malas: Peri-
patetici uero dixerunt, passiones
moderatas esse bonas: que quidam
differentia, licet magna videatur
secundum uocem, tamen secundum
rem uel nulla est, uel parua,
si quis utrorumque intentiones
consideraret. Stoici n. non discernebant inter sensum
& intellectum, & per consequēs nec inter intellectuum
appetitū & sensitivū: uñ nec discernebant passiones
aīæ a motibus uoluntatis, sed hoc qd passiones ani-
mæ sunt in appetitu sensitivo: simplices autē motū
sensitivū sunt in intellectu: sed oēm rōnabilē motū
appetitiæ partis uocabat uoluntatē, passiōes autē dice-
bēt motū, p̄grediētē extra limites rōnis. Et iō eorum
sententia sequēs Tullius in 3.l. de† Tusculanis quæst.
oēs passiones vocat aīæ mōrbos: ex quo argumentat,
qd mōrbosi sunt, fani nō sunt: & qui fani nō sūt, in-
spītēs sūt: uñ inspītēs in sanos dicim⁹. Peripatetici
uero oēs motus appetitus sensitivū passiones vocat:
vñ cas bonas astimāt, cū sūt a rōne moderate, malas
autē cū sūt pter moderationē rōnis. Ex quo patet, qd*
Tullius in eodē li. Peripateticorū sententiā, qd appro-
babat mediocritatē passionū, incōueniēter imp̄bat,
dices, qd oē malū est mediocre uitādū ē. nā sicut cor-
pus ē mediocriter agitū, lanū nō ē: si ista mediocri-
tas mōrbi, uel passionū aīæ fana nō ē. Nō. n. passio-
nes dīrī mōrbi uel perturbatiōes aīæ, nisi cū carēt mo-

lē. Inf. q. 59. ar.
2. & 3. & 2.
2. q. 123. art.
10. co. & ma.
9. 12. art. 1. co.
& 1. Eth. lec.
16. & 1. 2. le.
3. & 7. phys.
le. 6.
*c.4.1. princ.
& li 4. c. 9.

¶ Ad hoc dicitur du-
pliciter. Primò ex
parte corporeæ natu-
re, quod licet oīs pas-
sionis exeat, limites na-
turalis motus, non
tamen omnis passio
nocet, aut habet ali-
quid præter naturam.
¶ 2 Præt. Omne qd iducit ad peccatum,
hēt rōnem mali, sed hu-
iusmodi passiones inducent ad
peccatum. Vnde Ro.8. dicuntur
passiones peccatorum. ergo uide-
tur quod sunt mala moraliter.

¶ 3 Præt. Omne qd iducit ad peccatum,
hēt rōnem mali, sed hu-
iusmodi passiones inducent ad
peccatum. Vnde Ro.8. dicuntur
passiones peccatorum. ergo uide-
tur quod sunt mala moraliter.

¶ 4. orth. c.
Li. 2. orth. c.
Li. 4. orth. c.
Li. 2. orth. c.
Li. 4. orth. c.
Li. 4. fol. 7. 2
princ. lib.

Li. 3. fol. 5. a
princ. li. nu-
merando.

Prima Secunda S. Thomæ. H 2 dera-

Q V A E S T . X X I I I L

deratione rationis. unde patet responsio ad primū. F
AD SECUNDVM Dicendum, q̄ in omni passione anima additur aliquid, vel diminuit a naturali motu cordis, inquantu cor intensius, vel remissius mouetur, & in sytōlem, aut diastolem: & secundum hoc habet passionis rationem: tamen non oportet, q̄ passio semper declinet ab ordine naturalis rationis.

AD TERTIVM Dicendum, q̄ passiones aīā in quantum sunt prēter ordinē rōnis, inclinant ad peccatum: in quantum autem sunt ordinatae a ratione, pertinent ad uirtutem.

A R T I C U L V S I I I .

Vtrum passio addat, uel diminuat ad bonitatem uel malitiam actus.

Inf. quæstio.
77. art. 6. &
uer. q. 26. ar.
7. & mal. q.
3. ar. 11.

e. in cuius ti.
est. Cesars
oratio
ci. s. cur.
to. 5.

e. 5. parv. an
me. to. 5.

AD TERTIVM sic proceditur. Vī, quod passio q̄ cūque semper diminuat de bonitate actus moralis. Omne enim quod impedit iudicium rationis, ex quo dependet bonitas actus moralis, diminuit per consequens bonitatem actus moralis: sed omnis passio impedit iudicium rationis. dicit enim Salustius in Catilinario; Omnes homines qui de rebus suis consultant, ab odio, ira, & amicitia, atque misericordia vacuos esse decet: ergo omnis passio diminuit bonitatem moralis actus.

¶ 2 Præt. Actus hominis quanto est Deo similius, tanto est melior: vñ dicit Apost. Ephe. 5.. Estote imitatores Dei sicut filii charissimi. sed Deus, & sancti Angeli puniunt sine ira, sine miseria compassione subuenient, ut Au. dicit in 9. de* ciu. Dei, ergo est meius hīmī opa agere sine passione aīā, q̄ cū passio. ¶ 3 Præt. Sicut malum morale attenditur per ordinem ad rōnem, ita & bonum morale: sed malū morale diminuitur per passionē: minus enim peccat, q̄ peccat ex passione, quām qui peccat ex industria: ergo minus bonum operatur, qui operatur sine passione, quām qui operatur cum passione.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit 9.* de ciu. Dei, q̄ passio misericordiæ rōni deseruit, q̄ ita prebetur misericordia, ut iustitia conferuetur, siue cū indigenti tribuitur, siue cū ignoscitur penitenti, sed nihil, quod deseruit rationi, diminuit bonum morale: ergo passio animæ non diminuit bonum moris.

RESPON. Dicendum, quod Stoici, sicut ponebāt omnem passionem animæ malam: ita ponebant consequenter, oīēm passionē animæ diminuere aīē bonitatem: omne enim bonum ex punitiōne mali, uel totaliter tollit, uel fit minus bonum. Et hoc q̄ dem fieri est, si dicamus, passiones animæ solū inordinatos motus sensitui appetitus, prout sunt perturbationes, seu ægritudines: sed si passiones simpli citer nominemus oēs motus appetitus sensitui, sic ad perfectionē humani boni ptinet, q̄ et ip̄e passiones sint moderatae per rōnem. Cum n. bonum hominis consistat in rōne, sicut in radice: tanto istud bonum erit perfectius, quanto ad plura, que homini cōueniūt, deriuari pot. unde nullus dubitat, quin ad perfectionem moralis boni pertinet, q̄ actus ex exteriorum membrorum per rōnis regulam dirigant. Vnde cū appetitus sensitius possit obediērōni, ut * supra dictum est, ad perfectionem moralis, siue humani boni pertinet, quod etiā ipsæ passiones animæ sint regulatæ per rationem. Sicut igitur melius est, quod hō & uelit bonum, & faciat exteriori actu, ita etiam ad perfectionem boni moralis pertinet, quod hō ad bonum moueat, non solum secundum uoluntatem, sed etiam secundum appetitum se-

A R T I C . III . E T III .

situum: secundum illud quod in Psalm. 83. dicitur, Cor meum & caro mea exultaerunt in Deū uiuū: vt cor accipiamus pro appetitu intellectu; carnem autem pro appetitu sensitivo.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod passio animæ dupliciter se possunt habere ad iudicium rōnis. Vno modo antecedenter: & sic cū obnubilat iudicium rationis, ex quo dependet bonitas moralis actus, diminuit actus bonitatem. Laudabilius enim est, quod ex iudicio rationis aliquis faciat opus charitatis, quām ex sola passione misericordie. Alio modo se habent consequenter, & hoc dupliciter, uno modo per modum redundantiae, quia scilicet cū superior pars animæ intense mouetur in aliquid, sequitur motus eius etiam pars inferior: & sic passio existens consequenter in appetitu sensitivo, est signum intentionis uoluntatis. & sic indicat bonitatem moralē maiorem. Alio modo, per modum electiōis, quando scilicet homo ex iudicio rationis eligit affici aliquam passionē, ut promptius operetur cooperata appetita sensitivo; & sic passio animæ addit ad bonitatem actionis.

AD II. dicendum, quod in Deo, & in angelis nō est appetitus sensitivus, neque ē membra corporē; & id bonū in eis non attenditur secundum ordinatiōē passionū, aut corporeorū actū, sicut ī nobis.

AD III. dicendum, quod passio tendens in malum precedens iudicium rationis, diminuit peccatum: sed consequens aliquo predicatorum modoru, H auget ipsum, uel signat augmentum eius.

A R T I C U L V S I I I .

Vtrum aliqua passio sit bona, uel mala ex sua specie.

Super quest. uigili
maquart, articulū
quartum.

AD QUARTVM sic proceditur. Videtur, quod nulla passio animæ secundum speciem suā sit bona, uel mala moraliter. Bonum & malum morale attenditur se secundum rationem: sed passiones sunt in appetitu sensitivo, & ita id quod est secundum rōnem accidit eis. cū ergo nihil, quod est per accidens, pertineat ad speciem rei, uī quod nulla passio secundū suam speciem sit bona uel mala.

¶ 2 Præt. Actus & passiones hēnt spēm ex obiecto: ergo aliqua passio sīm aliquā suā spēm esset bona, uel mala, oporteret quod passiones, quārū obiectum est bonum, bona essent sīm suā specie, vt amor, desiderium, & gaudium; & passiones, quarum obiectum est malum, essent mala secundum suā speciem, ut odium, timor & tristitia: sed hoc patet esse falsū: non ergo aliqua passio est bona, uel mala ex sua specie.

¶ 3 Præt. Nulla species passionum est, q̄ non inueniatur in aliis animalibus: sed bonū morale nō inueniūt nisi in hoīe. ergo nulla passio aīē bona est, uel mala ex spē.

SED CONTRA ē qd Aug. dicit 9. de ciu. Dei, q̄ misericordia ptinet ad uirtutē. Phil. ēt dicit in 2.*Eth.

O Misso tertio ar
ticulo, in qua
to notanda sunt duo
pro Novitatis. Primū
est, quod sicut nomi
na exteriorum actū
sunt distincta, sic q̄
aliqua significat actu
exteriore, ut termi
nat ad aliquid dif
fonom rationi, ut fur
tum, & adulterium:
& aliqua, ut termina
tur ad aliquid confo
num rationi, ut ora
re Deum, & subueni
re pauperi: & aliqua
naturaliter, ut ambula
re, & loqui: ita con
tingit in passionib: quēdā enim signi
ficant passiones ut
rationi consonat, ut
misericordia: quādā,
ut dissonat, ut inui
dia: quādā neutraliter,
ut tristitia. Et sicut de exteriori
bus actibus dictum
est, quod sunt sec
undum se boni, uel
mali ex obiecto: ita
codem modo intellige
de passionibus. Et
quod distinctum su
perius est de bonitate
ex obiecto, & ex
fine: ita applicare me
mento propostio.

Passio-